

telligentia et voluntas substantialis, sive declaratur spiritus personalis in se manens, ita ut non sui diremptione aut emanatione, sed sua libera volitione principium et causa sit intellectum, voluntatum, spiritum finitorum, omniumque substantiarum, virium, et facultatum spiritualium; sive principium dicitur esse, quia et quatenus est ipse *creator spiritus*. Ergo non solum ex principio metaphysico, quod perfectio effectus necessario vel formaliter vel eminenter praeeexistit in causa, sed etiam ex desertis Scripturarum declarationibus dependentia spiritualium omnium effectuum a Deo tamquam a causa exemplari et efficiente demonstrat, Deum esse spiritum secundum omnes rationes, quibus hoc nomine perfectiones simplices et citra limitationem designari possunt.

THESIS XXXVI.

Ipsa divina essentia est infinita intellectio et comprehensio.

« Quoniam Deus spiritus est infinitus et simplicissimus, ideo est
» absolutus actus intellectualis. Quare sicut Deus secundum plenitu-
» dinem perfectionis est verum absolutum infinite cognoscibile, ita se-
» cundum quod est actus intellectualis, est suae infinitae essentiae per-
» fecta comprehensio substantialis. »

Deum esse absolutam perfectionem ac consequenter ve-
rum absolutum, et esse simplicissimum, et esse spiritum
perfectione infinitum in superioribus probatum est. Quia
ergo perfectus spiritus est, intelligitur esse substantia,
cuius vita est intellectio; quia simplicissimus est, intellec-
tio eius est ipsa divina substantia; pariterque nec est nec
concipi potest in potentia, sed necessario est ἐντελεχεία et
purissimus actus intellectualis.

Quia tamen aliis est conceptus essentiae et intellectio-
nis, una ab altera secundum rationem distinguitur. Abso-
lutm *Esse* igitur praee intellectione habet rationem obie-
cti cognoscibilis; et quia est *Esse* infinitae perfectionis, est
infinitum etiam in ratione cognoscibilitatis sive in ratione
veri, cui intellectio non nisi infinita perfecte adaequare
potest.

Porro actus divinus intelligens est aequo infinitus, ac
infinitum est intellectio objectum, quia realiter est ipsa
essentia divina ipsumque objectum. Est ergo actus intellectio
suo objecto infinito perfecte proportionatus.

Cum denique intellectio sit adaequatio intellectus ad
objectum, ubi actualis intellectio infinita realiter est iden-
tica cum ipso infinito objecto secundum omnem rationem
eius infinitae cognoscibilitatis, ibi est sane perfecta adae-
quatio intellectus cum objecto, quantum est cognoscibile.
Haec autem adaequatio est et dicitur *comprehensio*. Deum
ergo, quatenus est actus infinitae intellectio adaequatus
sibi ipsi ut vero infinite cognoscibili, intelligimus esse sui
ipsius perfectam *comprehensionem*; et quia actus intellectio-
nis est ipsa substantia divina, est sui ipsius *comprehensio substantialis*.

Ut huiusmodi nomina abstracta rite intelligantur, re-
colenda sunt, quae diximus de simplicitate divina supra
p. 316. Utimur scilicet nominibus abstractis ad perfectio-
nes divinas aliquatenus exprimendas ex ratione dupli-
cum ut significemus plenitudinem perfectionis, tum ut de-
claremus simplicitatem exclusa omni compositione etiam
metaphysica. Sic Deus dicitur *sapientia*; quia non est in
Deo sapientia restricta ad aliquem gradum sed est tota
ratio sapientiae absolutae, et quia sapientia non est, sicut
in creaturis, aliquid superadditum substantiae et essentiae,
sed ipsa essentia ex intestina sui ratione est sapientia. Eo-
dem igitur modo utimur etiam nominibus abstractis, quae
in creaturis actionem immanentem significant. Deus est *intellectio*, *volitio*, *efficientia* (*ἐνέργεια*) infinita. Significamus
his nominibus, intellectum et voluntatem et omnipotentiam,
sicut est ipsa essentia, ita esse ex intima sui ratione in
perfectione actus; non autem esse instar facultatis, quae ad
actum intelligendi, volendi, efficiendi progrediatur. Quando
ergo Deus dicitur esse *substantialis comprehensio* sua ess-
entiae, hoc sibi vult, essentiam divinam esse intellectum
divinum, et intellectum essentialiter esse in perfectione
actus, atque adeo esse intellectio; unde fit, ut infinita
intellectio divina adaequet infinitam essentiam divinam,

secundum quam adaequationem intellectio dicitur *comprehensio*.

Corollarium. Si divina intellectio consideratur, quatenus ratione distinguitur a suo obiecto, quod est essentia divina, potest ad analogiam nostrae cognitionis comparari cum cognitione *directa*; si vero intellectio spectatur, quatenus est ipsa divina essentia, atque ita sibi ipsi est obiectum, analogice ei respondet cognitio *reflexa*, qua cognoscimus ipsum nostrum actum cognitionis.

THESES XXXVII.

Deus ex sua essentia et ex infinitate intellectionis necessario cognoscit omne verum.

“Divina essentia ut infinitum verum et primum intelligibile, a quo nullum verum independens esse potest, et tamquam idea exemplaris tum omnium possibilium, tum realiter aliquando existentium, obiective exhibet divino intellectui, quidquid habet rationem veri; insuperque intellectio ipsa formaliter spectata ex sua infinitate est repraesentatio omnis veri. Deus igitur per ipsam suam essentiam et ex infinitate suae intellectionis determinatus est ad comprehensionem omnis veritatis.”

1º Divina essentia in ordine ad verum et ad intellectionem veri comparanda est sub triplici ratione.

a) Essentia divina est ens et verum absolutum, a quo pendent et cuius analogica participatione sunt omnia, quae cumque habent rationem entis et veri. Vide supra th. XXVIII. n. II. Atqui dum intensive et extensive perfecta comprehensione absolutum *Esse* et absolutum *verum* intelligitur, necessario per ipsam illam comprehensionem intelliguntur omnia, quae ab eo pendentia vel actu sunt vel esse possunt. Ergo Deus comprehendens suam essentiam ut *Esse* absolutum et primum *verum*, a quo pendet omne *esse* et omne *verum* participatum, eodem actu intellectionis necessario comprehendit omne *verum*.

b) Spectari potest divina essentia expressius, quatenus est idea et exemplar imitabile ad extra per omnes gradus, rationes et relationes participati *esse* et participatae veri-

tatis. Potest autem considerari infinitum illud exemplar velut in actu primo, ut eius adumbrations ad extra sunt solum possibles. Hoc modo est evidens, comprehensionem exemplaris esse simul comprehensionem omnium possibilium eius adumbrationum, sive comprehensionem totius entis participati in ordine metaphysico et in statu ideali. Haec vero imitabilitas essentiae divinae in actu primo tam est necessaria quam essentia ipsa. Quare etiam haec intellectio imitabilitatis totiusque entis, per quod est imitabilis, est necessaria eo ipso, quia necessarius est intellectionis terminus. Si porro spectatur divinum exemplar in actu secundo, quatenus actualis est aliqua imitatio et aliquis existens ectypus eiusdem intelligibilis et intelligentis exemplaris sive ideae divinae, haec actualis imitatio non necessaria est sed contingens; in hypothesi tamen, quod realiter exstat, non potest intellectio divina ipsum exemplar, a quo ectypus dependentia reali, continua, et essentiali pendet, secundum omnem rationem cognoscibilitatis comprehendere, quin simul comprehendat omnes eius actuales ab eo pendentes expressiones et imitationes.

c) Essentia divina est infinita etiam, quatenus est idealis repraesentatio veri, sive sapientia per modum ideae objectivae rapraesentans verum. Non esset autem repraesentatio infinita, nisi in ea splenderet et repraesentaretur omne verum tum in ordine essentiarum et idealis possibilium, tum in ordine existentiarum actuali totius *esse* participati.

Totum hunc modum cognitionis Dei per essentiam suam s. Thomas tum aliis locis tum praclare contra Gent. I. c. 66. expressit. Si nimur quaeritur *formalis ratio*, sub qua Deus omnia cognoscit, ea est divina essentia ut causa exemplaris, ad cuius imitationem ac similitudinem omnia possibilia possunt habere, et omnia aliquando existentia habent suum esse; si vero quaeritur *ratio*, quae cognoscitur in ipso termino, ad quem divina scientia refertur, ea utique est ipsa res possibilis vel actu existens; neque enim solum divinum exemplar cognoscitur, sed per comprehensionem perfectam exemplaris cognoscuntur omnia eius ectypa, ut sunt in se ipsis. “Deus rerum quae apud nos nondum sunt, non